

HRADY JIRKY KOHOUTKA (úvahy nad úmrtím blízkého přítele)

Procházka starým, rozpadajícím se hradem bývá vždy něčím neobvyklým. Člověk si tam vybavuje minulé děje, či již dávno nežijící osoby spojené s tímto místem. V představách zde ožívají historické události, zaniklé podoby staveb a pohled na nerovné obrysy rozpadajících se zdí s prázdnými okenními otvory staví návštěvníka před zosobnění pomijivosti a zániku.

Dne 5. listopadu 2007 navečer zemřel ve zlínské Baťovské nemocnici po krátké a těžké nemoci PhDr. Jiří Kohoutek CSc. Jedna z nejvýraznějších osobností moravské středověké archeologie, autor neuvěřitelného množství archeologických výzkumů, odborných statí a několika knih, člověk s obrovskými znalostmi a schopnostmi kombinace výsledků archeologického a historického bádání, etc..., etc... Pro velké množství lidí, kteří jej osobně poznali (mezi které si považuje za čest náležet i autor článku) pak zcela nepřehlédnutelná osoba, kamarád, tramp, dobrodruh a nepředstavitelně milý společník.

Velkou část svého života i vědecké práce spojil s výzkumem hradů své rodné jihovýchodní Moravy—a jako v jiných oblastech i zde se mu dařilo. Podnikl řadu výzkumů na doposud málo známých, či neznámých lokalitách a na základě zjištěných výsledků sestavil obdivuhodnou mozaiku historických souvislostí, provázaných se svědectvím hmotné kultury. Mezi Jiřím „znovuobjevené“ hrady této oblasti náležejí např. Engelsberk (Sehradice), Starý Světlav, Rysov, Pulčín, Obřany, Křídlo, Skalný, „starý“ i „nový“ Šaumberk, Loučka, Arnoltovice, Klenov... Jeho výzkumná práce jej však zavedla i na známější a vzdálenější lokality, jako Buchlov, Nový Světlav, Helfštýn, Sovinec, Přerov...

Jirka však byl člověkem, jehož rozhled a schopnosti dalece přesahovaly úzkou škatulku vědce–archeologa. K jeho dílu tak mohlo přibýt i vpravdě znovuzrození dvou velmi známých památek. Když zahajoval archeologické výzkumy na zříceninách významných královských hradů Lukov a Brumov, nikdo netušil, jaký spád událostí se Jiřímu podaří spustit. Díky svým schopnostem shromáždil kolem sebe tým nadšených spolupracovníků z různých oborů a dokázal to, co se podaří v jen nemnoha případech. Jeho práce tu

neskončila výzkumem, prosadil i provedení následné konzervace těchto památek a jejich citlivé a vhodné využití, které zabezpečí jejich existenci do budoucna. Celý tento dlouholetý a složitý proces Jirka „nastartoval“ a celou svojí neuvěřitelnou vytrvalostí tlačil vpřed, dokud nebyly překonány nejtěžší existenční problémy obou akcí. I v dalším období však zůstal hlavním inspirátorem a podněcovatelem těchto bohubilých činností. Oba hrady dnes „fungují“ a slouží za vzor živé a citlivě obnovené památky v rámci celé republiky, Jirka je pak u místních lidí zapsán jako jejich člověk, „Doktor“, který se stal nesmazatelnou součástí jejich života.

Pro řadu kolegů a kamarádů je s Jirkou spojeno putování v jakémkoliv počasí po hradech, ukrytých často v těžko přístupných a odlehlých místech Vizovických, Hostýnských a Vsetínských hor, Javorníků, Chřibů i Bílých Karpat, dobrodružství namáhavých výkopů v kamenné suti, stmelené kořeny stromů, i objevování často nepatrných stop zmizelého života. Suverénní přednášející na stovkách akcí, od přednášek pro nadšence v kulturních domech na malých vesnicích, až po velké sály naplněné odborníky na mezinárodních konferencích—i to byl Jura

Kohoutek, Bouřlivák, znamenitý vypravěč, studnice humoru, i citlivě naslouchající člověk, *dobrý tata aj manžel...*

Nedávná podzimní návštěva hradu Lukov, zasypaného vlhkým listím, mne oslovila daleko výrazněji, než jindy. Oslovila mne poznáním, že blízký člověk, který před nedávnem odešel, a který velkou část svého života věnoval výzkumu a ochraně tohoto hradu, odevzdal všechno zbytečné a vstoupil do jeho zářících komnat...

Radim Vrla

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

ANTONÍNA ZELNITIA

(Památník Velké Moravy Staré Město, 13. 9.–31. 10. 2007)

Do výstavní činnosti Slováckého muzea se letos nevelkou, ale významnou výstavou zapojil i Památník Velké Moravy ve Starém Městě. Stálou archeologickou expozici dokumentující průběh výzkumů významné velkomoravské lokality Starého Města–Veligradu doplnila od 13. září 2007 výstava Archeologické nálezy Antonína Zelnitia, připomínající, že od úmrtí „objevitele Veligradu“ Antonína Zelnitia uplynulo letos padesát let.

Autor expozice Mgr. Miroslav Vaškových, Ph.D., na malé ploše představil některé z archeologických nálezů, uložených v depozitáři muzea, zejména keramické nádoby, zbraně (železné bodce šípů a oštěpů, sekerka), ale také kupř. bronzové hřebky, kamenný mlat, železné hřivny. Muzeálie v kontextu s příslušnými písemnostmi archeologa–nálezových zprávami, inventárními knihami, náčrtky, mapkami a poznámkami přibližují na svoji dobu velmi odpovědnou badatelskou metodu poučeného nadšeného amatéra, jímž Antonín Zelnitius byl.

Z bezpečnostních důvodů pouze po dobu čtyř dnů, 13.–16. září, si mohli návštěvníci výstavy prohlédnout i malou kolekci originálních velkomoravských šperků, včetně jednoho z nejkrásnějších jaké byly dosud nalezeny–pozlaceného nákončí zdobeného polodrahokamy. Příležitosti shlédnout tyto trezorové unikáty využilo na pět tisíc návštěvníků. Výstava, byť nevelká rozsahem, ale aktuální a sdělná co do obsahu, doložila neutuchající zájem veřejnosti o slovanskou archeologii, avšak současně i zobecnitelný fakt, že zájem roste s vnější atraktivitou a zejména s originální povahou exponátů, jejichž „svědectví času“ je autentické a nezprostředkované.

Antonín Zelnitius se narodil 12. 4. 1876 v Uherském Hradišti, kde také vystudoval české gymnázium. Po učitelských studiích ve Vídni a v Kroměříži působil na školách a ve výchovných zařízeních v rámci monarchie, mimo jiné v Poštěbradech. Tam se seznámil s lékárníkem Janem Hellichem; setkání s tímto průkopníkem české archeologie nesporně ovlivnilo jeho zaujetí pro slovanskou archeologii.

Na sklonku roku 1921 se Zelnitius vrátil zpět na Slovácko a následujícího roku nastoupil jako výpomocný učitel na chlapecké škole ve Starém Městě. Ještě roku 1922 založil Musejní spolek Starý Velehrad–Staré Město a zahájil archeologický výzkum lokality „Na Valách“, kterým učinil první krok k objevení Veligradu. V čele archeologických výzkumů Starého Města, limitovaných ovšem časově podle omezených možností a podmínek, stál až do roku 1947. Pod jeho vedením spolek prozkoumal několik set hrobů, mnohé s bohatým inventářem dokládajícím vysokou úroveň materiální kultury obyvatel Veligradu.

Nejen zásluhou rutinní práce v terénu, ale i badatelské pečlivosti Zelnitiově vděčí naše národní dějiny za to, že kusé zprávy francouzských kronikářů a letopisců a další ojedinělé písemné prameny o událostech na Moravě v 9. století, obohaceny „řečí“ archeologie a jí zjevených souvislostí, náhle nabyly zcela nových rozměrů a konkrétních podob. Nejvýznamnější objev učinil Zelnitiusův nástupce Vilém Hrubý v podmínkách státem podporovaného a financovaného výzkumu, tedy v podmínkách, o nichž se jeho předchůdci ani nemnilo. Zelnitius nejenom že vynesl ze země doklady materiální kultury našich předků, ale musel se o uznání existence Veligradu, jednoho z nejvýznamnějších velkomoravských center na území Starého Města, doslova proprat s nezájmem vlivné části veřejnosti i s nepřítizní a nedůvěrou kruhů odborných.

Vedení výzkumů se Antonín Zelnitius vzdal na vlastní přání z důvodů pokročilého stáří v roce 1947. Když jeho nástupce Vilém Hrubý o rok později objevil základy velkomoravského kostela v poloze „Na Valách“ (mimořádně jen kousek od místa, kde ukončil výzkum Zelnitius), k jednání celostátní vědecké komise, svolané k prezentaci tohoto vskutku epochálního objevu, již starého pána nepozval...

Objevitel velkomoravského Veligradu Antonín Zelnitius zemřel 3. března 1957.

Jiří Jilík